

DOI 10.18524/2304-1587.2018.1(32).134156
УДК 341.6 : 341.9

Л. М. Дешко

доктор юридичних наук, доцент
Київський національний торговельно-економічний університет,
кафедра міжнародного публічного права, завідувач
вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна

DE MINIMIS NON CURAT PRAETOR: КРИТЕРІЇ ВСТАНОВЛЕННЯ НАЯВНОСТІ АБО ВІДСУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ШКОДИ ДЛЯ ЗАЯВНИКА

Стаття присвячена дослідженню запровадженої Протоколом №14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод умови прийнятності індивідуальної заяви Європейським судом з прав людини – суттєва шкода, одним з критеріїв встановлення наявності або відсутності якої є фінансова шкода. У статті виділено критерії встановлення наявності або відсутності фінансової шкоди для двох груп заявників до Європейського суду з прав людини в розумінні ст. 34 Конвенції – фізичних та юридичних осіб.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, умови прийнятності, *de minimis non curat praetor*, суттєва шкода, фінансова шкода для заявника.

Постановка проблеми. Використавши всі національні засоби юридичного захисту, будь-які особи, неурядові організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) або протоколах до неї, мають право звернутися до Європейського суду з прав людини (далі – Суд) з індивідуальною заявою [1; 2].

Головним чином у світі дедалі більшої завантаженості Європейського суду з прав людини та Комітету Міністрів Ради Європи, а також зважаючи, зокрема, на потребу забезпечити Суду можливість і далі відігравати свою провідну роль у захисті прав людини в Європі з метою збереження і покращення ефективності контрольної системи на тривалий період, зазнав змін міжнародно-правовий механізм доступу до Європейського суду з прав людини. Одним з елементів цього механізму є умови прийнятності індивідуальних заяв (Протокол №14 до Конвенції, Протокол №15 до Конвенції).

Згідно зі змінами, що вносяться до Конвенції Протоколом № 14 та Протоколом №15 (відкритий для підписання державами-учасницями Конвенції), Суд оголошує непринятною будь-яку індивідуальну заяву, подану згідно зі ст. 34 Конвенції, якщо він вважає, що заявник не зазнав суттєвої шкоди, якщо тільки повага до прав людини, гарантованих Конвенцією й протоколами до неї, не вимагає розгляду заяви по суті [3; 4]. Суду надано особливий повноваження щодо відхилення справ, які не піднімають важливих питань за Конвенцією. Ця ідея впливає з принципу «*de minimis non curat praetor*», який стосовно Європейського суду з прав людини означає,

що Суд із міркувань доцільності може не розглядати справи, які не дуже значимі з позиції захисту прав людини [5; 6].

Сьогодні хоча і не існує формальної ієрархії між декількома елементами пункту 3(b) статті 35, питання відсутності суттєвої шкоди є ключовим для нового критерію (рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шефер проти Росії», 2012 р. [7]). Одним із критеріїв встановлення наявності або відсутності суттєвої шкоди, якої зазнав заявник до Європейського суду з прав людини, як умови прийнятності індивідуальної заяви Європейським судом з прав людини є фінансова шкода для заявника [8].

Аналіз останніх досліджень та публікацій дозволяє стверджувати, що незважаючи на значну кількість фундаментальних наукових праць вітчизняних та закордонних вчених, присвячених умовам прийнятності індивідуальних заяв до Європейського суду з прав людини (М. Антонович, Т. Анцупова, М. Баймуратов, М. Буроменський, В. Буткевич, Р. Валєєв, С. Василенко, Д. Гом'єн, М. Ентін, В. Карташкін, Г. Летсас, В. Мицик, Н. Моул, В. Муравйов, Н. Севостьянова, С. Шевчук, Ю. Шемшученко та ін.), комплексні наукові дослідження умови прийнятності, що була запроваджена Протоколом №14 до Конвенції, відсутні. Не дослідженими в юридичній літературі є і структурні елементи суттєвої шкоди, зокрема – фінансова шкода.

Із огляду на викладене, обрана тема дослідження є актуальною, теоретично і практично назрілою.

Мета статті – виділити критерії встановлення наявності або відсутності фінансової шкоди для фізичних і юридичних осіб – заявників до Європейського суду з прав людини в розумінні ст. 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод як структурного елемента суттєвої шкоди.

Виклад основного матеріалу. Фінансову шкоду, яку зазнав заявник до Європейського суду з прав людини, складають у сукупності матеріальна шкода та моральна шкода [9]. Оскільки, відповідно до ст. 34 Конвенції, звертатися з індивідуальними заявами до Європейського суду з прав людини мають фізичні та юридичні особи, виявимо критерії встановлення наявності або відсутності фінансової шкоди для групи заявників – фізичних осіб та для групи заявників – юридичних осіб.

А. Цибуляк-Кустевич, посилаючись на науково-дослідницький звіт Європейського суду з прав людини щодо дворічної судової практики застосування нового критерію допустимості та рішення Європейського суду з прав людини у справі «Хворостяной та інші проти України» від 25 липня 2013 р., висновок, що фінансова шкода, якої зазнав заявник, має становити щонайменше 500 євро [10].

Департамент Юрисконсульта Європейського суду з прав людини у четвертому виданні практичного посібника щодо прийнятності заяв акцентує увагу на тому, що в багатьох випадках суттєвість шкоди визначається з огляду на фінансові виміри питання, що розглядається, та важливість справи для заявника [11]. Фінансовий вимір оцінюється з точки зору матеріальної і моральної шкоди. При цьому в своїх рішеннях Європейський суд з прав людини наголошує, що фінансова шкода для заявника має бути визначальною для оцінки справжньої значущості справи.

Так, у рішенні в справі «Кіусі проти Греції» Суд постановив, що сума в 1000 євро, якої заявник вимагав за моральну шкоду, не була визначальною для оцінки справжньої значущості справи для заявника. Це пояснюється

тим фактом, що заявники часто самостійно оцінюють розмір моральної шкоди, виходячи з власних припущень щодо відповідної суми [12].

Якщо йдеться про незначну фінансову шкоду, Суд зробив висновок про відсутність «суттєвої шкоди» в таких справах, де відповідні суми були меншими або не перевищували 500 євро: провадження, де оскаржувана сума дорівнювала 90 євро («Іонеску проти Румунії»); справа, в якій мова йшла про несплату органами держави-відповідача суми, що була менше 1 євро («Корольов проти Росії»); справа, в якій органами влади не було сплачено заявникові суму, що становить приблизно 12 євро («Васильченко проти Росії»); невідшкодування 125 євро («Стефанеску проти Румунії»); несплата державою заявникові 12 євро («Федотов проти Молдови»); несплата державою заявникові 107 євро плюс 121 євро за видатки, тобто всього 228 євро («Буров проти Молдови»); справа, в якій Суд визначив, що сума матеріальної шкоди складає 504 євро («Кіусі проти Греції»); справа, в якій початкове звернення заявника про повернення йому адвокатом 99 євро було долучене до сплати йому суми, еквівалентної 1 515 євро, за тривалість провадження по суті («Гавелка проти Чеської Республіки»); виконання рішення, за яким надавалася сума в розмірі 34 євро («Шефер проти Росії»). У рішенні «Гавелка проти Чеської Республіки» Суд узяв до уваги той факт, що хоча сума в 1 515 євро, власне кажучи, не являла адекватного й достатнього відшкодування за судовою практикою Суду, вона не настільки відрізнялася від наданого справедливого відшкодування, щоб заявник міг зазнати серйозної шкоди [11].

І навпаки, якщо Суд вважає, що заявник зазнав суттєвої фінансової шкоди, він може відмовитись від цього критерію. Прикладами є рішення ЄСПЛ у справі «Гагліоне та інші проти Італії», «Джусті проти Італії», «Де Іесо проти Італії», «Рієтка проти Польщі» та ін.

У справі «Фернандез проти Франції» Суд зазначає, що він усвідомлює, що наслідки матеріальної шкоди не повинні вимірюватись абстрактно, адже навіть незначна фінансова втрата може бути суттєвою з огляду на конкретний стан особи й економічну ситуацію в країні чи регіоні, де вона проживає. У справі «Гюран проти Румунії» Суд визнав суму в 350 євро значною, оскільки середній розмір пенсії в Румунії на той час становив 50 євро [13].

Є низка справ, під час розгляду яких Суд визнав суттєвою фінансову шкоду, яка становила менше 100 євро. Приклад цьому – рішення Суду у справі «Будченко проти України» [14].

Таким чином, оцінка фінансової шкоди, якої зазнав заявник, не має проводитись абстрактно та оцінюватися з огляду на те, чи дорівнює або перевищує вона 500 євро. Жодним рішенням Європейського суду з прав людини не встановлено фіксований розмір фінансової шкоди, спричиненої заявникові, яка визнавалася б Судом суттєвою.

Відповідно, оцінка фінансової шкоди, якої зазнав заявник, проводиться як оцінка в сукупності матеріальної шкоди з огляду на конкретний фінансовий стан особи та економічну ситуацію в країні чи регіоні, де заявник проживає, і моральної шкоди з огляду на значущість впливу, який вона мала на заявника [15].

Фінансову шкоду для заявника-юридичної особи Європейський суд з прав людини також оцінював як сукупність матеріальної шкоди та моральної шкоди. На підставі аналізу рішень Суду виявимо критерії оцінки їх наявності або відсутності.

У справі «East/West Alliance Limited» проти України» заявник – ірландське підприємство «East/West Alliance Ltd», що знаходиться у м. Дубліні, із представництвом в Україні (далі – підприємство-заявник), обґрунтовуючи суттєвість завданої шкоди, оцінювало завдану йому матеріальну шкоду у сумі 165915960 доларів США, моральну – 10000 доларів США [16].

По-перше, підприємство-заявник до суми матеріальної шкоди включило суму, еквівалентну ринковій вартості чотирнадцяти літаків на момент подачі індивідуальної заяви до Європейського суду з прав людини, подібних до тих, яких воно було позбавлено. Оскільки літаки Ан-28 більше не випускались, підприємство-заявник наводило ринкову вартість літаків М28 «Skytruck», що виробляються польською компанією «PZL Mielec» як модифікація Ан-28, що виготовлявся за ліцензією ДП «Антонов». Шість нових літаків М28 «Skytruck» на час звернення з індивідуальною заявою до Європейського суду з прав людини можна було придбати за 48000000 доларів США. Літаки Л-410 продовжують випускатися чеським виробником «LET Airplane Industries». Тодішня ринкова вартість восьми нових літаків становила 44000000 доларів США [16].

По-друге, підприємство-заявник вимагало відшкодування втраченого прибутку. У зв'язку з цим воно посилалось на прибутки, які воно могло отримати на підставі договорів лізингу. Згідно з його підрахунком, сума цих прибутків із урахуванням інфляції становить 60464552 доларів США [16].

По-третє, підприємство-заявник доводило, що воно могло покласти вищезазначений прибуток від договору лізингу на банківський рахунок із середнім річним відсотком 3,8 %. Унаслідок цього воно могло заробити 13383543 доларів США [16].

Насамкінець, підприємство-заявник вимагало за цим пунктом відшкодування витрат, понесених за договором про охорону шести літаків Ан-28, які становили 67865 доларів США (п. 232-237 Рішення Європейського суду з прав людини у справі «East/West Alliance Limited» проти України) [16].

Аналіз справи свідчить, що до матеріальної шкоди заявник включав: 1) відшкодування, еквівалентне теперішній ринковій вартості чотирнадцяти літаків, подібних до тих, яких воно було позбавлено; 2) утрачений прибуток; 3) вищезазначений прибуток від договору лізингу на банківський рахунок із середнім річним відсотком 3,8 %; 4) витрати, понесені за договором від 4 червня 2003 року про охорону шести літаків Ан-28.

Уряд заперечив вищезазначені вимоги і доводив, що право власності підприємства-заявника на відповідні літаки було підтверджене національними судами та що державні органи вживали всіх можливих заходів для виконання зазначених судових рішень та повернення літаків підприємству-заявнику. Відповідно, підприємство-заявник включає до розрахунку подвійну плату. Уряд вказував також, що літаки, про які йдеться, не були новими, коли державні органи, як стверджувалося, втруtilись у право власності підприємства-заявника. Отже, Уряд вважав розрахунок матеріальної шкоди, здійснений підприємством-заявником щодо відшкодування вартості нових літаків, необґрунтованим [16].

Уряд також стверджував, що вимога підприємства-заявника стосовно втрати прибутків є необґрунтованою. Щодо договору з компанією «АТІ» про лізинг літаків Л-410 від 18 серпня 2000 року Уряд зазначив, що «АТІ» виявилась нездатною дотриматися умов подібного договору стосовно літа-

ків Ан-28. Відповідно немає підстав вважати, що вона належним чином дотримувалась би договору від 18 серпня 2000 року. Щодо посилань підприємства-заявника на договір про лізинг шести літаків Ан-28 від 20 серпня 2001 року Уряд зазначив, що воно взагалі не мало права укласти зазначений договір, оскільки у той час літаки утримувалися державними органами після їхнього вилучення 30 березня 2001 року. Уряд також стверджував про безпідставність та спекулятивність доводу підприємства-заявника стосовно потенційного депозиту грошових коштів на банківському рахунку. Що стосується відшкодування вартості договору про охорону, Уряд зазначив, що на той час літаки перебували під контролем державних органів. Отже, у підприємства-заявника не було жодної потреби та сенсу укласти окремий договір про їхню охорону (п. 38–42 Рішення Європейського суду з прав людини у справі «East/West Alliance Limited» проти України») [16].

Європейський Суд з прав людини зазначив, що він має певну свободу у здійсненні своїх повноважень, що надані йому Конвенцією, що підтверджується у тексті прикметником «справедливий» та словосполученням «у разі необхідності» (рішення від 6 листопада 1980 року у справі «Гуццарді проти Італії», п. 114, Series A N39 [17]). Суд ураховує специфічні особливості кожної справи, з огляду на які він може дійти висновку, що сума має бути меншою, ніж вартість фактичної шкоди чи понесених витрат. У зв'язку з цим Суд повторив, що у справах про позбавлення майна державою відмінність між «законним» і «незаконним» позбавленням майна є надзвичайно суттєвою для оцінки суттєвості шкоди та розрахунку матеріальної шкоди (рішення у справі «Україна-Тюмень» проти України, заява N 22603/02, п. 22 [18]).

Заявник повинен продемонструвати існування причинно-наслідкового зв'язку між порушенням та будь-якою стверджуваною фінансовою втраченою (рішення у справі «Druzstevni zalozna pria» та інші проти Чеської Республіки», п. 9 [19]).

Європейський суд з прав людини звернув увагу на ту обставину, що іноді точний підрахунок суми шкоди, якої зазнав заявник, може бути неможливим у зв'язку із невизначеним за своєю природою характером шкоди, що впливає з порушення.

Що ж до моральної шкоди юридичних осіб, то вона розраховується на засадах справедливості, оскільки її точний підрахунок є неможливим [20]. Зазнана моральна шкода може включати аспекти, які більшою або меншою мірою є «об'єктивними» або «суб'єктивними». Аспекти, які можна враховувати, включають репутацію підприємства, невизначеність при прийнятті рішень, проблеми в керуванні підприємством (для якого не існує точного методу підрахунку наслідків) та, насамкінець, хоча й меншою мірою, тривогу та незручності, завдані керівництву (§35 рішення у справі «Comingersoll S. A.» проти Португалії», 2000 р.). Якщо один або більше з аспектів шкоди не можуть бути точно визначені, Суд може вирішити здійснити загальну оцінку на засадах справедливості (§80 і §93 рішення у справі «Агрокомплекс проти України» від 25 липня 2013 р.).

Наприклад, у справі «East/West Alliance Limited» проти України Суд зауважив, що порушення, які він констатував у цій справі, вочевидь: 1) створили перешкоди в роботі підприємства-заявника; 2) спричинили тривалу невизначеність в його господарській діяльності; 3) вочевидь викликали відчуття безпорадності та розчарування у його керівників. У світ-

лі вищезазначених міркувань та з огляду на всі наявні матеріали Суд виніс рішення на засадах справедливості та присудив підприємству-заявнику сукупну суму 5000000 євро.

У рішенні у справі «ТОВ «Полімерконтейнер» проти України» від 24 листопада 2016 р. Суд акцентує увагу, що немайна шкода, завдана таким компаніям, може включати в себе «об'єктивні» або «суб'єктивні» аспекти. Але Судом приймаються до уваги такі з них: 1) репутація компанії; 2) невизначеність в плануванні; 3) перебої в управлінні компанією (для якого не існує точного методу розрахунку наслідків); 4) неприємності та незручності для членів менеджменту.

Висновки:

1. Суттєвість шкоди, яка була завдана заявнику до Європейського суду з прав людини – фізичній або юридичній особі – в результаті порушення однією з Високих Договірних Сторін прав, викладених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, визначається з огляду на фінансову шкоду, завдану заявнику та інші критерії оцінки наявності або відсутності суттєвої шкоди у сукупності. Жодним рішенням Європейського суду з прав людини не встановлено фіксований розмір фінансової шкоди, спричиненої заявникові, яка визнавалася б Судом суттєвою.

2. Фінансова шкода оцінюється як сукупність матеріальної та моральної шкоди, якої зазнав заявник. Установлено, що сума, якої заявник вимагає за спричинену моральну шкоду, має бути визначальною не сама по собі, а для оцінки справжньої значущості справи для заявника в цілому.

Акцентовано увагу, що наслідки матеріальної шкоди не вимірюються абстрактно. При встановлення наявності або відсутності фінансової шкоди для фізичних і юридичних осіб – заявників до Європейського суду з прав людини в розумінні ст. 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод ураховується конкретний стан заявника та економічна ситуація в країні чи регіоні, де він зазнав порушення державою-учасницею Конвенції гарантованих нею прав і свобод.

3. Виділено критерії встановлення наявності або відсутності матеріальної шкоди, завданої юридичній особі: 1) вартість утраченого, пошкодженого або знищеного майна; 2) додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо); 3) неодержаний прибуток (утрачена вигода), на який заявник мав право розраховувати.

Виділено критерії встановлення наявності або відсутності моральної шкоди, завданої юридичній особі, яка розраховується на засадах справедливості з урахуванням таких обставин: 1) завдана репутації шкода; 2) невизначеність при прийнятті рішень (невизначеність у плануванні діяльності); 3) проблеми в керуванні; 4) тривога та незручності, завдані керівництву суб'єкта підприємництва.

Для розрахунку наслідків спричиненої юридичній особі моральної шкоди не існує точного методу розрахунку.

Список літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 4 жовтня 1950 р. // Офіційний Вісник України. 1998. №13. С.270–302.
2. Дешко Л. М. Конституційне право на звернення до міжнародних судових установ та міжнародних організацій: монографія / Л. М. Дешко. Ужгород, 2016. 486 с.
3. Протокол №14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який змінює контрольну систему Конвенції, від 13 травня 2004 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_527 (дата звернення: 12.06.2018).
4. Протокол № 15 про внесення змін до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 24 червня 2013 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_001-13/pagan2#n2 (дата звернення: 12.06.2018).
5. Пантелеєва К. Претор не занимается мелочами, или новый критерий приемлемости жалоб в Европейский Суд по правам человека // Актуальные проблемы российского права. 2015. №3 (52). С. 143–144.
6. Дешко Л. Конституційне право кожного звертатися за захистом своїх прав і свобод до Європейського суду з прав людини: критерії de minimis / Л. М. Дешко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. 2016. № 3. С. 58–61.
7. Shefer v. Russia. 13 March, 2012. URL: www.hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%5C%22SHEFER%20v.%20RUSSIA%22%5D%2C%22sort%22%3A%5B%5C%22kupdate%20Descending%22%5D%2C%22documentcollectionid2%22%3A%5B%5C%22DECISIONS%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-109895%22%5D%7D (дата звернення: 12.06.2018).
8. Дешко Л. М. Умови прийнятності індивідуальних заяв до Європейського Суду з прав людини / Міжнародне право: монографія / Під ред. Г. О. Анцелевича. К.: КНТЕУ, 2017. С. 151–178.
9. Deshko L. The reasons and motives for national court's decision: the practice of the European Court of Human Rights and national courts / L.N. Deshko // TEISE. 2016. №99. P. 186–193.
10. Цибуляк-Кустевич А. Доцільність створення міжнародного мирового суду // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. №10-2. С. 193-194.
11. Практичний посібник щодо прийнятності заяв. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf (дата звернення: 12.06.2018).
12. Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Кіусі проти Греції». URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf. (дата звернення: 12.06.2018).
13. Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Гюран проти Румунії». URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf. (дата звернення: 12.06.2018).
14. Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Будченко проти України». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%5C%22CASE%20OF%20BUDCHENKO%20v.%20UKRAINE%22%5D%2C%22documentcollectionid2%22%3A%5B%5C%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-142517%22%5D%7D> (дата звернення: 12.06.2018).
15. Гуржій Т. О. Предмет адміністративного делікту / Т. О. Гуржій // Право України. 2006. № 7. С. 25–27.
16. Case of East/West Alliance Limited v. Ukraine. URL: www.hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%5B%5C%2219336/04%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-140029%22%5D%7D (дата звернення: 12.06.2018).
17. Case of Guzzardi v. Italy. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%5C%22Guzzardi%20v.%20Italy%22%5D%2C%22documentcollectionid2%22%3A%5B%5C%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-57498%22%5D%7D> (дата звернення: 12.06.2018).
18. Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Україна-Гюмень» проти України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_596. (дата звернення: 12.06.2018).

19. Case of DRUŽSTEVNÍ ZÁLOŽNA PRIA and others v. the Czech Republic. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%20%22272034/01%22%2C%20%22itemid%22%3A%20%22001-87882%22%7D> (дата звернення: 12.06.2018).
20. Гуржій Т. О. Перспективи розвитку адміністративно-деліктного законодавства / Т. О. Гуржій // Адміністративне право і процес. 2014. № 3. С. 156–158.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2018

Л. Н. Дешко

Київський національний торговельно-економічний університет,
кафедра міжнародного публічного права
ул. Киото, 19, Київ, 02156, Україна.

DE MINIMIS NON CURAT PRAETOR: КРИТЕРИИ УСТАНОВЛЕНИЯ НАЛИЧИЯ ИЛИ ОТСУТСТВИЯ ФИНАНСОВОГО ВРЕДА ДЛЯ ЗАЯВИТЕЛЯ

Резюме

Стаття посвячена дослідженню введеному Протоколом №14 к Конвенції о защите прав человека и основных свобод условию приемлемости индивидуальной жалобы Европейским судом по правам человека – существенный вред, одним из критериев установления наличия или отсутствия которого является финансовый ущерб. В статье выделены критерии установления наличия или отсутствия финансового ущерба для двух групп заявителей в Европейский суд по правам человека в понимании ст. 34 Конвенции – физических и юридических лиц.

Ключевые слова: Европейский суд по правам человека, условия приемлемости, de minimis non curat praetor, существенный вред, финансовый ущерб для заявителя.

L. M. Deshko

Kyiv National University of Trade and Economics,
The Department of International Public Law
Kyoto str., 19, Kyiv, 02156, Ukraine

DE MINIMIS NON SURATE PRAERTOR: CRITERIA FOR THE SETTING OF THE AVAILABILITY OR ABSENCE OF THE FINANCIAL HARM FOR THE APPLICANT

Summary

The article is devoted to the analysis of the application of the Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the conditions for the admissibility of an individual application by the European Court of Human Rights – significant disadvantage, one of the criteria for establishing whether or not there is financial harm. The article highlights the criteria for establishing the presence or absence of financial harm for the two groups of applicants to the European Court of Human Rights in the meaning of Art. 34 of the Convention – persons and legal persons.

Key words: The European Court of Human Rights, an individual application, admissibility conditions, de minimis non curat praetor, significant disadvantage, financial damages for the applicant.